

Militair en weldoener Jac Brijl (88) blijft onverstoort doorvechten voor

Om nooit te vergeten

R

ZOALS VELEN DIE IN NEDERLANDS-INDIË LEDEN ONDER DE JAPANESE BEZETTING ZAL HIJ DONDERDAG TERUGDENKEN AAN

de Amerikaanse atoomaanval op Hiroshima, 70 jaar geleden.

Jac Brijl, met de Bronzen Leeuw onderscheiden officier en na zijn militaire loopbaan weldoener voor verschoppelingen in de wereld. „Aan het einde van de rit zijn alleen recht en waarheid belangrijk.”

door CHARLES SANDERS

Ze knipoogde naar hem, minister Jeanine Henis (Defensie), afgelopen Veteranendag. Toen kreeg Jac Brijl van de commandant der strijdkrachten een onderscheiding opgespeld. Draaginsigne Nobelprijs VN militairen. Zijn zoveelste.

„Een jaar eerder werd me door de bewindsvrouw persoonlijk het Ereteken van Verdiensten in Goud uitgereikt”, vertelt Brijl. „Vandaar die glimlach op haar gezicht. Weer eentje. Mooi, maar het ging mij nooit om persoonlijke eer of eigen gewin. Het ging en gaat om het grote verhaal.”

Jac Brijl, 88 jaar, maar van achterover leunen is geen sprake. Donderdag de herdenking van de atombom op Hiroshima, drie dagen daarna terugkijken op die van Nagasaki, weer later de Japanse capitulatie en het echte einde van de Tweede Wereldoorlog. Ondertussen ruikt de Hage naar uit om overlevenden van de

wreedheden omgekomen broers 70 jaar na afloop van de Tweede Wereldoorlog alsnog de eer krijgen die hun toekomt.”

Johannes Fanoy stierf 5 januari 1944 in Kanchanaburi, Thailand, waar de krijgsgevangen soldaat der infanterie moest werken aan de Birma-spoorlijn. Herman, sergeant bij het KNIL, overleed vijf maanden later in Pakan Baru, West-Sumatra, als gevolg van ziekte, uitputting en marteling. En Bert kwam vier maanden daarna om, in Padan, eveneens West-Sumatra.

VRIJWILLIGERS

„Ik heb mijn goede vriend Hans van Baalen gevraagd zich in te zetten om de VVD-bewindsvrouw over te halen naar Venhuizen te komen”, zegt Jac Brijl. „Eerder toonde hij zich al een trouw bondgenoot door in Indonesië een lans te breken voor moedige Nederlanders die in de archipel opkwamen voor bedreigde landgenoten tijdens en na de Tweede Wereldoorlog.”

Hoewel hij er niet prat op gaat, is Jac Brijl zelf zo'n Nederlander. Een kind nog was hij, toen het KNIL na de Japanse aanval op Java om vrijwilligers vroeg. Als ordonnans bracht hij – zittend in het zijspan van een Harley-Davidson motorfiets – belangrijke documenten naar de frontstellingen. Na de Japanse overgave vocht de jonge vaandrig tegen opstandige Indonesiërs. Een legitieme oorlog. Want: in opdracht van regering en parlement moest in de kolonie de orde worden hersteld.

Hij ontmoette mannen van grote faam. Latere ridders Militaire Willemsorde. Zoals Henk Ulrici van het Korps Speciale Troepen, collega-officier die de jacht op landverrader Poncke Princen leidde. En kapitein Raymond Westerling, door zijn ondergeschikten geroemd, door zijn vijanden gevreesd. En ná de politiole acties in de voormalige Nederlandse kolonie verguisd vanwege snoeihard optreden.

„Ik kon goed met hem opschieten, al was ik het niet altijd eens met de wijze waarop hij zijn militaire acties uitvoerde”, zegt Brijl. „Maar tegelijkertijd zet ik grote vraagtekens bij de gewelddadige dood van vele duizenden Indonesiërs op Zuid-Celebes, het huidige Sulawesi, waarvoor vermeende nabestaanden nu plotseling schadevergoeding eisen. De aantallen kloppen niet, zijn schromelijk overdreven. Begrijp me goed; elke dode is er één te veel. Maar wreedheden werden aan beide zijden gepleegd. En geen

Jack Brijl met zijn vrouw Mies. „Hij is al zo lang met pensioen, maar is nog in de weer voor anderen”, zegt zij over hem. FOTO RENE OUDSHOORN

‘Bij Horizon Holland niet één betaalde kracht’

oorlog en nabestaanden van gesneuvelde veteranen het eerbetoon te geven dat ze verdienen, maar nooit kregen.

Zo was De Telegraaf erbij toen hij in een Brabantse huiskamer oud-krijgsgevangene Ron Scholte het Mobilisatie Oorlogskruis overhandigde. Scholte overleefde als krijgsgevangene en dwangarbeider de atoomaanvallen op Japan. ‘Het wonder van Nagasaki’, wordt hij in het land van de rijzende zon genoemd.

„Ik was een tunnel aan het graven op het terrein van Fukuoka 14, ons kamp in het hart van de stad”, aldus Ron Scholte. „Opeens commotie, boven de grond. Ik wilde net gaan kijken, toen de bom viel. Door de enorme luchtdruk werd ik terug die tunnel in geblazen. Mijn uiteindelijke redding. De paddenstoelwolk na inslag bleef me bespaard. Maar ik zag de flits!”

Jac Brijl: „Het gaat om erkenning van de offers die deze Nederlanders brachten. Zo ben ik 21 augustus in Venhuizen, Noord-Holland. Bij de nabestaanden van drie broers, Herman, Bert en Johannes Fanoy. Ik hoop dat minister Henis de familie het Mobilisatie Oorlogskruis wil uitreiken. Want het is uniek dat in 1944 door Japanse

Nederlands familielid van een aan onze zijde vermoorde militair of burger heeft ooit ook maar één roepia van Indonesië ontvangen.”

PRINS BERNHARD

Jac Brijl kreeg de Bronzen Leeuw, Nederlands op één na hoogste dapperheidsonderscheiding. Voor zijn gevechtsacties op Midden-Java, voor ‘moed, beleid en trouw’. De uitreiking had nogal wat voeten in aarde. Telkens als Prins Bernhard hem het ereteken wilde opspelden, was de officier op missie. Naar Nieuw-Guinea, om door Soekarno op Nederlands laatste stukje kolonie in de Oost afgestuurde Indonesische infiltranten te stoppen. Naar Suriname, waar een jungle-opstand dreigde. „Ook Henk Ulrici kreeg de Bronzen Leeuw, maar hij weigerde”, glimlacht Brijl. „In de prullenbak

met dat ding, Jac, gromde hij. ‘Wij verdienen alleen het hoogste en dat is de Militaire Willemsorde’. Mij deed het veel minder, ik ben er niet over gaan klagen. Uiteindelijk gaat het erom dat je weet wat je hebt gedaan. Dat het toen goed was, wat anderen er nu ook over beweren. Achteraf is het altijd gemakkelijk praten.”

Zijn tien jaar jongere vrouw Mies zit naast hem op de bank. Af en toe lijkt ze bezorgd om de breekbaar ogende Jac. „Hij is al zo lang met pensioen, maar maakt nog steeds lange dagen. Altijd in de weer voor anderen. Dat was ook al zo toen ik hem ontmoette.”

Zij, in 1957 secretaresse op de kazerne. Hij, een in de Oost geharde

officier. Maar ook toen al met zachte kanten. Bijna 58 jaar zijn ze nu getrouwd en gelukkig met twee kinderen, zes kleinkinderen en drie achterkleinkinderen. Mies reisde als hulpverleenster voor Terre des Hommes naar Biafra, naar de hongerende Nigerdelta. En ook Jac richtte zich, nadat hij zijn militaire carrière met de rang van luitenant-kolonel had afgesloten, op medische bijstand voor de allerarmsten in de wereld.

Hij hielp Memisa bij het voorbereiden van uitzendingen, werkte voor de Verenigde Naties in Genève en richtte hulporganisatie Horizon Holland op. Omdat de ‘grote spelers’ wel heel erg professioneel werden. Met hoge salarissen voor leidinggevend in hun glanzende kantoren en op nog meer overheidssubsidies jagende lobbyisten.

„Bij Horizon Holland louter vrij-

veteranen en rouwende familieleden

'Vergeten menselijke drama's zijn het ergst'

willigers, niet één betaalde kracht", vertelt Brijl. „In samenspraak met toenmalig minister Jan de Koning begon ik het 'praktijkprogramma buitenland'. Werkloze artsen, verpleegkundigen en fysiotherapeuten konden in ontwikkelingslanden aan de slag zonder gedoe met hun uitkering. Het werd een groot succes."

Net als Horizon Holland. Na de tsunami was de organisatie als eerste met een medisch team in het zwaar getroffen Atjeh. En niet alleen 'zijn' Indonesië wordt geholpen, ook naar andere landen in Azië en het Afrikaanse Ghana gaan medicijnen en medisch personeel.

JUNYO MARU

„Wat ik het allerergste vind, zijn vergeten menselijke drama's, verhalen die de geschiedenisboeken amper hebben gehaald", al-

dus Jac Brijl. Als voorbeeld noemt hij de ondergang van het Japanse vrachtschip Junyo Maru, op 18 september 1944 door een Britse onderzeeboot getorpedeerd. Met 5600 doden één van de grootste scheepsrampen in de geschiedenis. Er waren bijna vier keer meer slachtoffers te betreuren dan na het zinken van de Titanic.

De Junyo Maru was een van de beruchte 'hellships'; door de Japanners tot varende gevangenis omgebouwde koopvaarders. Aan boord waren tientallen tussendecken geplaatst, om tot wel 7000 geallieerde soldaten, burgers en arbeiders mee te nemen naar hun werkplek ergens in de archipel. Aan boord geen toiletten, geen schoon drinkwater, amper frisse lucht en ook geen Rode Kruis vlag.

Waardoor voortdurend aanvallen dreigden van geallieerde vliegtuigen en onderzeeboten. Mensen werden krankzinnig, kregen dysenterie, pleegden zelfmoord. Een van de vele misdaden die de Japanners in de Tweede Wereldoorlog pleegden.

Brijl: „De Junyo Maru stoomde van Java naar Sumatra, met aan boord 2300 geallieerde krijgsgevangenen, vooral Nederlanders,

en 4200 Javaanse werklaven. Ze moesten de beruchte spoorweg van Pekanbru naar Muaro aanleggen. Kapitein Lynch Madon van HMS Tradewind wist dat niet toen hij vier torpedo's afvuurde. Slechts een paar honderd drenkelingen werden door Japanse korvetten opgepikt. Zij die zo gewond bleken dat ze toch niet meer konden werken, gingen zonder oogknippen de zee weer in."

LINTJE

Donderdag is de herdenking van de aanval met de atoombom op Hiroshima. Brijl is deze maand uitgenodigd voor een lange reeks ceremoniën. Maar belangrijker nog vindt hij zijn werk voor de vergeten veteranen. Zij die nooit speldjes, oorkonden of zelfs maar vermelding in een oorlogsverslag kregen.

„Voor zestig van die mannen, vrouwen en nabestaanden heb ik de klus inmiddels mogen klaren", zegt hij. „Zij hebben eindelijk hun onderscheiding. Eerst wilde Defensie er niet aan, maar vorig jaar kreeg ik voor dit werk nota bene zélf een lintje van minister Hennis. Ik ga door. Tot de allerlaatste veteraan en dat ene rouwende familielid. Tot mijn eigen dood."

Donderdag is het zeventig jaar geleden dat een atoombom viel op Hiroshima. Jac Brijl maakt zich nog altijd sterk voor de slachtoffers van de Japanse wredeheden.

FOTO AP

Freek Vonk

Wild!

Blauwvoetgenten

Ik ben nog steeds op de Galapagoseilanden. Naast het land van zeeleguanen en reuzenschildpadden is dit ook het land van de blauwvoetgenten. Dit is een van mijn favoriete vogels. De blauwvoetgent heeft fantastische voeten. Dat weet hij zelf ook wel. Zijn voeten zijn helderblauw. Mannetjes blauwvoetgenten paraderen trots rond om vrouwtjes te imponeren. Sterker nog, ik heb het idee dat ze het ook doen om mij te imponeren. Terwijl ik tussen de blauwvoetgenten sta, worden er volop blauwe voeten aan mij getoond. Bij elke bedachtzame stap houdt hij een poot omhoog, zodat de onderkant van zijn voet naar de toeschouwer wijst. Hij spreidt zijn tenen helemaal uit, zodat er zoveel mogelijk van het prachtige blauw te zien is. Tegen de spierwitte achtergrond van zijn buik valt de kleur nog extra op. Vrouwtjes worden helemaal wild van dat blauw. Hoe blauwer de voet, hoe aantrekkelijker de man! Maar het gekke is, blauwvoetgenten worden geboren met grijze voeten. Pas als ze ouder worden, kleuren de voeten blauw. En dat komt door hun dieet. Blauwvoetgenten eten vissen die de pigmenten bevatten. Vermoedelijk weer door de algen die deze vissen eten. En dus geldt: hoe blauwer de voeten, hoe meer de desbetreffende blauwvoetgent heeft gegeten en hoe

Hoe blauwer, hoe mannelijker

gezonder hij vermoedelijk is. Vandaar dat de vrouwtjes voor de mannetjes met de meest blauwe voeten kiezen. Vogels zien kleuren. In feite zien ze beter dan wij – ze onderscheiden meer kleuren van het kleurenspectrum. Sommige vogelsoorten zien zelfs ultraviolet. Het blauw vormt een enorme 'trigger'. Terwijl ik tussen de blauwvoetgenten door loop, wordt er om mij heen een hoop lawaai gemaakt. Zowel de mannetjes als de vrouwtjes bulderen het uit. Maar ze maken niet hetzelfde geluid. Het vrouwtje klinkt een beetje als een gans, terwijl het mannetje een schril fluitachtig geluid maakt. Het lijkt wel een concert. Met die blauwe voeten loopt de blauwvoetgent niet alleen aantrekkelijk te zijn. Zodra een mannetje en een vrouwtje gepaard hebben, leggen ze hun ei op de kale grond. Ze bouwen dus geen nest. Samen broeden ze het ei om de beurt uit. En daar komen die grote brede platpotten ook weer van pas. Hij en zij gebruiken ze om eieren warm te houden. Ze spreiden de voeten over de eieren heen. Door de voeten lopen veel bloedvaten en deze geven de lichaamswarmte van de ouder door aan het ei. Niet alleen mooi, ook nog heel erg nandig dus die blauwe voeten.

